

K pojmu nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) ve vztahu k vývoji pojmu zákona (bytí jsoucího) v klasické novověké filosofii; II. Pozdější klasická novověká filosofie v mimofilosofické (ekonomické) formě.

Vladimír Kyprý

Abstract

This article deals with an implicate relation between a concept of necessity and accident (of being of entities) and a concept of law (of being of entities) in Marx's philosophy connected (bound together) with the explicit relation between the concept of necessity and accident (of being of human entities in economic and social sphere of being) and the concept of law (of being of human entities in economic and social sphere of being) in Marx's political economy; it demonstrates its merit from the point of view of ontology of law as well as it demonstrates (from the anthropological point of view) its defect that is connected especially with its historicism (with „the poverty of historicism“).

Key-words: necessity and accident (of being of entities); law (of being of entities); relation between necessity and accident (of being of entities) and law (of being of entities); necessity and accident (of being of human entities in economic and social sphere of being); law (of being of human entities in economic and social sphere of being); relation between necessity and accident (of being of human entities in economic and social sphere of being) and law (of being of human entities in economic and social sphere of being).

Abstrakt

Tato stať se zabývá implicitním vztahem pojmu nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) a pojmu zákona (bytí jsoucího) v Marxově filosofii spjaté (svázané) s explicitním vztahem pojmu nutnosti a náhodnosti (bytí lidsky jsoucího v ekonomicko-společenské bytné sféře) a pojmu zákona (bytí lidsky jsoucího v ekonomicko-společenské bytné sféře) v Marxově politické ekonomii a ukazuje její ontologicko-nomologické přednosti, poukazujíc však na její antropologicko-ontologické nedostatky, spjaté zvláště s jejím historicismem (s „bídou historicismu“).

Klíčová slova: nutnost a náhodnost (bytí jsoucího); zákon (bytí jsoucího); vztah nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) a zákona (bytí jsoucího); nutnost a náhodnost (bytí lidsky jsoucího v ekonomicko-společenské bytné sféře); zákon (bytí lidsky jsoucího v ekonomicko-společenské bytné sféře); vztah nutnosti a náhodnosti (bytí lidsky jsoucího v ekonomicko-společenské bytné sféře) a zákona (bytí lidsky jsoucího v ekonomicko-společenské bytné sféře).

V 80. letech (20. století), zabývá se problematikou determinace (bytí jsoucího), zabýval jsem se zvláště hlavní (základní) problematikou determinace (bytí jsoucího), tj. problematikou zákona (bytí jsoucího), ale též problematikou (se zákonem bytí jsoucího spjaté) nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího).

Z toho, co jsem o tom tehdy napsal, po letech vybírám, co jsem tehdy o tom napsal samostatně – na bázi samostatných zkoumání. Vybírám to po letech a upravuji terminologicky v kontextu terminologie svých studií o vývoji pojmu zákona (bytí jsoucího) v klasické novověké filosofii. Na kontext svých studií o vývoji pojmu zákona (bytí jsoucího) v klasické novověké filosofii zde navazuji.

Dřívější klasická novověká filosofie nechápe problematiku nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) jako spjatou se zákonem (bytí jsoucího). Jako spjatou se zákonem (bytí jsoucího) chápe problematiku nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) až pozdější klasická novověká filosofie a v ní explicitě především Hegel.¹

V poklasické novověké filosofii navazuje na Hegelovo chápání problematiky nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) jako spjaté se zákonem (bytí jsoucího) zvláště Marx. Marx však navazuje na Hegelovo (klasicko-novověko-filosofické) chápání problematiky nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) jako se zákonem (bytí jsoucího) spjaté nikoli explicitě, nýbrž implicitě, a to např. a zvláště ve svém *Kapitálu*.

V prvním díle Marxova *Kapitálu* lze nalézt zvláště tyto Marxovy výroky (typy výroků) týkající se nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího):

a. Dřívější (zkusmá, nedomyšlená, tj. ne zcela cílevědomá, nerozvinutá – nesoustavná) dělba práce v manufaktuře je náhodná.²

b. Pozdější (promyšlená, tj. zcela cílevědomá a soustavně rozvinutá) dělba práce v manufaktuře není náhodná (na rozdíl od dřívější – zkusmé, nedomyšlené, tj. ne zcela cílevědomé, nerozvinuté a nesoustavné – dělby práce v manufaktuře, jež je náhodná); nicméně i pozdější (nepromyšlená, tj. necílevědomá a nesoustavná, byť rozvinutá) dělba práce mimo manufakturu – v celku (raně kapitalistické) společnosti (tj. celospolečensky raně kapitalistická) je náhodná.³

c. Forma hodnoty x zboží $A = y$ zboží B je tzv. náhodná;⁴ u formy hodnoty z zboží $A = u$ zboží B nebo $= v$ zboží C nebo $= w$ zboží D nebo $= x$ zboží E nebo $= atd.$ ⁵ náhodnost odpadá,⁶ tzn. že není náhodná.

Zvláště tyto Marxovy výroky (typy výroků) týkající se nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) lze nalézt v prvním díle Marxova *Kapitálu*.

Lze říci, že

ad a jde o ateleologicko-antropocentrickou koncepci náhodnosti (bytí lidsky jsoucího), jež vznikla již před vznikem filosofie a ve starověké filosofii. (Avšak i v novověku až dodnes se udržuje, i když ne ve filosofii, v mimofilosofickém užití jako nejužívanější.) Náhodnost (bytí lidsky jsoucího) v ní je to, co není v cílech, jež si určují lidé, co však, i když není v těch cílech, určuje lidi.⁷ To znamená, že náhodnost (bytí lidsky jsoucího) zde je to, co je mimo cílevědomost lidí, ať už je proti nim, či pro ně. (Jde pak o náhodnosti – bytí lidsky jsoucího – nešťastné, ev. šťastné.)⁸

Ad b jde též o ateleologicko-antropocentrickou koncepci náhodnosti (bytí lidsky jsoucího), resp. o jednu její variantu: antiteleologicko-antropocentrickou koncepci náhodnosti (bytí lidsky jsoucího). V této její variantě (na rozdíl od ateleologicko-antropocentrické koncepce náhodnosti – bytí lidsky jsoucího –, jež vznikla již před vznikem filosofie a ve starověké filosofii, jež však i v novověku až dodnes se udržuje, i když ne ve filosofii, v mimofilosofickém užití jako nejužívanější) sice náhodnost (bytí lidsky jsoucího) je též to, co není v cílech, jež si určují lidé, co však i když není v těch cílech, určuje lidi,⁹ nicméně to zde znamená, že náhodnost (bytí lidsky jsoucího) zde je to, co je mimo cílevědomost lidí tak, že je proti nim, nikoli pro ně. (Jde pak jen náhodnosti – bytí lidsky jsoucího – nešťastné, ne šťastné.)¹⁰

Ad c jde in nuce o koncepci bytné sféry jsoucího, jež je úrovnově strukturována, a to tak, že úroveň, jež je podstatnější, je ve vztahu k úrovni, jež je méně podstatná, (zákonitě) nutným procesem; a naopak úroveň, jež je méně podstatná, je ve vztahu k úrovni, jež je podstatnější, (zákonitě) náhodným procesem.¹¹

Právě zde (ad c) Marx navazuje na Hegelovo chápání problematiky nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) jako spjaté se zákonem (bytí jsoucího).

Že Marx navazuje na Hegelovo chápání problematiky nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) jako spjaté se zákonem (bytí jsoucího),

lze doložit i na třetím díle Marxova *Kapitálu*, a to např. a zvláště takto:

a. Průměrné organické složení kapitálu (tzn. ze všech kapitálů – vyrábějících zboží *a-z* v čase *t* –, ev. z kapitálů vyrábějících zboží *a* v čase *t*) není náhodné, tzn. že je nutné; organická složení kapitálů (tzn. všech kapitálů – vyrábějících zboží *a-z* v čase *t* –, ev. kapitálů vyrábějících zboží *a* v čase *t*) co do rozdílů,¹² ev. i co do bezrozdílnosti,¹³ jsou náhodná, tzn. že nejsou nutná.¹⁴

b. Rozdíl mezi průměrným organickým složením kapitálů vyrábějících zboží *a* v čase *t* a např. organickým složením kapitálu *K* vyrábějícího zboží *a* v čase *t* znamená, že produktivita práce u kapitálu *K* vyrábějícího zboží *a* v čase *t* je menší či větší než produktivita práce u kapitálů vyrábějících zboží *a* v čase *t* v průměru.

Odtud i odchylka individuální hodnoty zboží a_K v čase t (tj. „před-tržní“ hodnoty zboží a_K v čase t) od nadindividuální hodnoty všech zboží $a_{A,...,K,...,Z}$ v čase t , tj. od tržní hodnoty (zboží $a_{A,...,K,...,Z}$ v čase t). Tato odchylka ve vztahu k tržní hodnotě (zboží $a_{A,...,K,...,Z}$ v čase t) je náhodná (není nutná); avšak k této odchylce vztažená tržní hodnota (zboží $a_{A,...,K,...,Z}$ v čase t) není náhodná – je nutná.¹⁵ (To znamená, že lze říci, že v tomto smyslu zákon – „předtržní“ – hodnoty zboží a v čase t lidsko- společenské – kapitalistické zbožní výroby ve vztahu k zákonu tržní hodnoty zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby je náhodný, resp. že je bytnou sférou náhodnosti na méně podstatné úrovni lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby, že však v tomtéž smyslu zákon tržní hodnoty zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby ve vztahu k zákonu – „předtržní“ – hodnoty zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby je nutný, resp. že je bytnou sférou nutnosti na podstatnější úrovni lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby.)

c. Rozdíl mezi průměrným organickým složením všech kapitálů vyrábějících všechna zboží $(a,...,z)$ v čase t a průměrným organickým složením kapitálů vyrábějících zboží a v čase t znamená, že produktivita práce u kapitálů vyrábějících zboží a v čase t je v průměru menší či větší než produktivita práce u všech kapitálů vyrábějících všechna zboží $(a,...,z)$ v čase t v průměru. Odtud i odchylka tržní hodnoty zboží a v čase t od modifikované (konkretizované) tržní hodnoty zboží a v čase t , tj. jeho výrobní ceny (tj. od jeho výrobní ceny jako $K + z$). Tato odchylka tržní hodnoty zboží a v čase t ve vztahu k výrobní ceně zboží a v čase t je náhodná (není nutná); avšak k této odchylce tržní hodnoty zboží a v čase t vztažená výrobní cena zboží a v čase t není náhodná – je nutná.¹⁶ (To znamená, že lze říci, že v tomto smyslu zákon tržní hodnoty zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby ve vztahu k zákonu výrobní ceny zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby je náhodný, resp. že je bytnou sférou náhodnosti na méně podstatné úrovni lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby, že však v tomtéž smyslu zákon výrobní ceny zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby ve vztahu k zákonu tržní hodnoty zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby je nutný, resp. že je bytnou sférou nutnosti na podstatnější úrovni lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby.)

d. Je-li nabídka zboží a v čase t menší či větší než poptávka po zboží a v čase t – resp. je-li poptávka po zboží a v čase t větší či menší než nabídka zboží a v čase t –, odchyluje se tržní (výrobní) cena zboží a v čase t od výrobní ceny zboží a v čase t . A odchyluje-li se tržní (výrobní) cena zboží a v čase t od výrobní ceny zboží a v čase t , pak tato odchylka tržní (výrobní) ceny zboží a v čase t ve vztahu k výrobní ceně zboží a v čase t je náhodná (není nutná); avšak k této odchylce tržní (výrobní) ceny zboží a v čase t vztažená výrobní cena zboží a v čase t není náhodná – je nutná.¹⁷ (To znamená, že lze říci, že v tomto smyslu zákon tržní – výrobní – ceny zboží a v čase t

lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby ve vztahu k zákonu výrobní ceny zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby je náhodný, resp. že je bytnou sférou náhodnosti na méně podstatné úrovni lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby, že však v tomtéž smyslu zákon výrobní ceny zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby ve vztahu k zákonu tržní – výrobní – ceny zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby je nutný, resp. že je bytnou sférou nutnosti na podstatnější úrovni lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby.)

e. V případě výskytu obchodního kapitálu (a obchodního zisku) spjatého s výrobou zboží a v čase t (tj. obchodujícího s vyrobeným zbožím a v čase t) odchyluje se tržní obchodní cena zboží a v čase t od tržní výrobní ceny zboží a v čase t . Tato odchylka tržní obchodní ceny zboží a v čase t ve vztahu k tržní výrobní ceně zboží a v čase t je náhodná (není nutná); avšak k této odchylce tržní obchodní ceny zboží a v čase t vztažená tržní výrobní cena zboží a v čase t není náhodná – je nutná.¹⁸ (To znamená, že lze říci, že v tomto smyslu zákon tržní obchodní ceny zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby ve vztahu k zákonu tržní výrobní ceny zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby je náhodný, resp. že je bytnou sférou náhodnosti na méně podstatné úrovni lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby, že však v tomtéž smyslu zákon tržní výrobní ceny zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby ve vztahu k zákonu tržní obchodní ceny zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby je nutný, resp. že je bytnou sférou nutnosti na podstatnější úrovni lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby.)

f. Směna zboží (a_1 v čase t), je-li ojedinělá, je náhodná (není nutná);¹⁹ tzn. že směna zboží (a v čase t), není-li ojedinělá, není náhodná – je nutná, tj. zde: obecná (resp. všeobecná).²⁰ Jednotlivé odchylky ve vztahu k té obecnosti jsou náhodné (nejsou nutné); avšak k jednotlivým odchylkám vztažená obecnost není náhodná – je nutná.

g. V případě výskytu zápůjčního kapitálu (a „zápůjčního zisku“ – úroku) spjatého s výrobou zboží a v čase t (tj. půjčujícího na výrobu zboží a v čase t) odchyluje se tržní zápůjční cena zboží a v čase t od tržní obchodní ceny zboží a v čase t . Tato odchylka tržní zápůjční ceny zboží a v čase t ve vztahu k tržní obchodní ceně zboží a v čase t je náhodná (není nutná); avšak k této odchylce tržní zápůjční ceny zboží a v čase t vztažená tržní obchodní cena zboží a v čase t není náhodná – je nutná.²¹ (To znamená, že lze říci, že v tomto smyslu zákon tržní zápůjční ceny zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby ve vztahu k zákonu tržní obchodní ceny zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby je náhodný, resp. že je bytnou sférou náhodnosti na méně podstatné úrovni lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby, že však v tomtéž smyslu zákon tržní obchodní ceny zboží a v čase t lidsko-společenské – kapitalistické zboží výroby ve vztahu k zákonu

tržní zápůjční ceny zboží *a* v čase *t* lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby je nutný, resp. že je bytnou sférou nutnosti na podstatnější úrovni lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby.)

To vše lze např. a zvláště takto doložit i na třetím díle Marxova *Kapitálu*.²²

Lze říci, že

ad a až ad f jde o vztahy ve výrobním procesu (v rámci lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výroby).

Přitom ad a až ad c jde o vztahy ve výrobě (v rámci výrobního procesu v lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výrobě), jež je úrovnově strukturována, a to tak, že úroveň, jež je (ve výrobě) podstatnější, je ve vztahu k úrovni, jež je (ve výrobě) méně podstatná, (zákonitě) nutným procesem; a naopak úroveň, jež je (ve výrobě) méně podstatná, je ve vztahu k úrovni, jež je (ve výrobě) podstatnější, (zákonitě) náhodným procesem.

Ad d a ad e jde o vztahy výroba – oběh v rámci výrobního procesu v lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výrobě, jenž je úrovnově strukturován, a to tak, že úroveň, jež je podstatnější (výroba), je ve vztahu k úrovni, jež je méně podstatná (k oběhu), (zákonitě) nutným procesem; a naopak úroveň, jež je méně podstatná (oběh), je ve vztahu k úrovni, jež je podstatnější (k výrobě), (zákonitě) náhodným procesem.

Ad f jde o vztahy v oběhu (v rámci výrobního procesu v lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výrobě), jenž je úrovnově strukturován, a to tak, že úroveň, jež je (v oběhu) podstatnější, je ve vztahu k úrovni, jež je (v oběhu) méně podstatná, (zákonitě) nutným procesem; a naopak úroveň, jež je (v oběhu) méně podstatná, je ve vztahu k úrovni, jež je (v oběhu) podstatnější, (zákonitě) náhodným procesem.

Ad g jde o vztahy výrobní proces (v lidsko-společenské – kapitalistické zbožní výrobě) – mimovýrobní proces, spjatý s lidsko-společenskou – kapitalistickou zbožní výrobou, jež je úrovnově strukturována, a to tak, že úroveň, jež je podstatnější (výrobní proces), je ve vztahu k úrovni, jež je méně podstatná (k mimovýrobnímu procesu), (zákonitě) nutným procesem; a naopak úroveň, jež je méně podstatná (mimovýrobní proces), je ve vztahu k úrovni, jež je podstatnější (k výrobnímu procesu), (zákonitě) náhodným procesem.

Zde všude (ad a – ad g) jde in nuce o koncepci bytné sféry jsoucího, jež je úrovnově strukturována, a to tak, že úroveň, jež je podstatnější, je ve vztahu k úrovni, jež je méně podstatná, (zákonitě) nutným procesem; a naopak úroveň, jež je méně podstatná, je ve vztahu k úrovni, jež je podstatnější, (zákonitě) náhodným procesem.

To znamená, že nutnost a náhodnost (bytí jsoucího) dle Marxe jsou konkrétní relací uvnitř zákona (bytí jsoucího).²³

Kromě toho nutnost a náhodnost (bytí jsoucího) dle Marxe popř. jsou i konkrétní relací ne uvnitř zákona (bytí jsoucího), leč mezi zákonem (bytí jsoucího) a tím, co je mimo zákon (bytí jsoucího). Např. cena zboží z v čase t , jež nemá hodnotu, tzn. jež není určena hodnotou zboží $a-y$ v čase t , je náhodná – není nutná – vzhledem k zákonu hodnoty zboží $a-y$ v čase t ; avšak vzhledem k ní (tržní výrobní či tržní obchodní apod.) cena zboží $a-y$ v čase t , jež mají hodnotu, tj. jež jsou určena hodnotou zboží $a-y$ v čase t , tj. zákonem hodnoty zboží $a-y$ v čase t , není náhodná – je nutná.²⁴

Tak apod. navazuje v poklasické novověké filosofii na Hegelovo chápání problematiky nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) jako spjaté se zákonem (bytí jsoucího)²⁵ Marx, třebaže Marx navazuje na Hegelovo (klasicko-novověko-filosofické) chápání problematiky nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) jako se zákonem (bytí jsoucího) spjaté nikoli explicitě, nýbrž implicitě, a to např. a zvláště ve svém *Kapitálu*.

Předností Marxova chápání problematiky nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) jako spjaté se zákonem (bytí jsoucího) je jeho ontologické prohloubení, jež tkví v jeho nomologickém založení, a navíc i strukturálně nomologické rozlišení ontologicky prohloubeného.

Nedostatkem Marxova chápání problematiky nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) jako spjaté se zákonem (bytí jsoucího) však (i při jeho ontologickém prohloubení tkvícím v jeho nomologickém založení, a i při strukturálně nomologickém rozlišení ontologicky prohloubeného) je právě jeho ontologické prohloubení, pokud je *antropologicko-ontologicky* pochybné, resp. pochybené, tj. pokud zákon bytí *lidsky* jsoucího jako zákon *svobody* (bytí *lidsky* jsoucího) redukuje – degraduje – na zákon bytí *lidsky* jsoucího jako zákon poznání a konání *nutnosti* (bytí *lidsky* jsoucího), čímž se jeho ontologické prohloubení – nomologické založení právě stává *antropologicko-nomologicky* pochybným, ba pochybeným, což je zvláště patrné (nejpatrnější), je-li zákon bytí *lidsky* jsoucího jako zákon poznání a konání nutnosti (bytí *lidsky* jsoucího) chápán jako historicko-vývojový zákon (bytí *lidsky* jsoucího), tj. je-li nutnost bytí *lidsky* jsoucího (jako poznání a konání zákon bytí *lidsky* jsoucího) chápána jako (vývojová) „historická nutnost“ (bytí *lidsky* jsoucího), tj. ve smyslu historicko-esenciálně deterministickém, resp. i esenciálně pre-deterministickém, tj. ve smyslu „bídy historicismu“.²⁶

Poznámky a odkazy:

1 – Srov. VI. Kyprý: K pojmu nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) ve vztahu k vývoji pojmu zákona (bytí jsoucího) v klasické novověké filosofii; I. Pozdější klasická novověká filosofie (E-Logos 2012).

2 – Srov. Marx: Kapitál, díl I, kn. 1, odd. 4, kap. 12, 1 (odst. 4).

3 – Srov. tamtéž, díl I, kn. 1, odd. 4, kap. 12, 4 (odst. 7).

4 – Tamtéž, díl I, kn. 1, odd. 1, kap. 1, 3, A.

5 – Tamtéž, díl I, kn. 1, odd. 1, kap. 1, 3, B.

6 – Tamtéž, díl I, kn. 1, odd. 1, kap. 1, 3, B, 1 (odst. 2).

7 – Srov. J. Bartoš: Kategorie nahodilého v dějinách filosofického myšlení, II (zvl. odst. 8, 11, 17, 19, 23, 26, 28, 31).

8 – Srov. J. Bartoš: Kategorie nahodilého v dějinách filosofického myšlení, II (odst. 8, 17).

9 – Viz zde výše, pozn. 7.

10 – Viz zde výše, pozn. 8. – Náhodnost (bytí lidsky jsoucího) zde je totéž co neuvědomělost lidí; neuvědomělí jsou lidé v tom smyslu, že nejsou s to ovládat společenské vztahy lidé – příroda a lidé – lidé, a naopak jsou ovládáni společenskými vztahy lidé – příroda a lidé – lidé, tzn. živelností v nich (v bytí lidsky jsoucího). V tomto smyslu náhodnost (bytí lidsky jsoucího) zde je totéž co živelnost (bytí lidsky jsoucího).

11 – Filosoficko-ontologickou koncepci bytných sfér jsoucího jako úrovnově strukturovaných explikoval N. Hartmann v *Nových cestách ontologie*. Koncepci bytných sfér jsoucího jako úrovnově strukturovaných N. Hartmann v *Nových cestách ontologie* explikoval i (zčásti) filosoficko-nomologicky, tj. ve vztahu k zákonu (bytí jsoucího), ne však ve vztahu k nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího), resp. ve vztahu ke vztahu zákona (bytí jsoucího) k nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího).

12 – Srov. Marx: Kapitál, díl III, kn. 3, č. 1, odd. 2, kap. 8 (zvl. odst. 6).

13 – Srov. tamtéž, díl III, kn. 3, č. 1, odd. 2, kap. 8 (odst. 9).

14 – Srov. tamtéž, díl III, kn. 3, č. 1, odd. 2, kap. 8 (zvl. odst. 6, 9).

15 – Srov. VI. Kyprý: Vývoj pojmu zákona (bytí jsoucího) v klasické novověké filosofii; III. Pozdější klasická novověká filosofie v politickoeconomické formě (E-Logos 1999), 1.2., odst. 1, 2, a pozn. 7 ad 1.2.

16 – Srov. VI. Kyprý: Vývoj pojmu zákona (bytí jsoucího) v klasické novověké filosofii; III. Pozdější klasická novověká filosofie v politickoeconomické formě (E-Logos 1999), 1.2., odst. 1, 2, a pozn. 8 ad 1.2.

17 – Srov. Marx: Kapitál, díl III, kn. 3, č. 1, odd. 2, kap. 10 (zvl. odst. 14). Srov. též VI. Kyprý: Vývoj pojmu zákona (bytí jsoucího) v klasické novověké filosofii; III. Pozdější klasická novověká filosofie v politickoeconomické formě (E-Logos 1999), 1.2., odst. 1, 2, a pozn. 9 ad 1.2.

18 – Srov. VI. Kyprý: Vývoj pojmu zákona (bytí jsoucího) v klasické novověké filosofii; III. Pozdější klasická novověká filosofie v politickoeconomické formě (E-Logos 1999), 1.2., odst. 1, 2, a pozn. 10 ad 1.2.

19 – Srov. Marx: Kapitál, díl III, kn. 3, č. 1, odd. 2, kap. 10 (odst. 14); díl III, kn. 3, č. 1, odd. 4, kap. XX (č. 2, odst. 14).

20 – Srov. Marx: Kapitál, díl III, kn. 3, č. 1, odd. 2, kap. 10 (odst. 14); díl III, kn. 3, č. 1, odd. 4, kap. XX (č. 2, odst. 14).

21 – Srov. VI. Kyprý: Vývoj pojmu zákona (bytí jsoucího) v klasické novověké filosofii; III. Pozdější klasická novověká filosofie v politickoeconomické formě (E-Logos 1999), 1.2., odst. 1, 2, a pozn. 11 ad 1.2.

22 – A to explicitě i implicitě – na bázi analogie implicitního s explicitním, tj. na bázi vskutku-analogie, vskutku téhož logu v obou případech (téhož logu v obou typech výše uvedených příkladů).

Přitom i v oněch explicitních příkladech Marx mluví explicitě o náhodnosti (v té či té bytné sféře jsoucího), o nutnosti (v té či té bytné sféře jsoucího) však v oněch explicitních příkladech mluví implicitě: není-li zde náhodnost (v té či té bytné sféře jsoucího) mimo zákon (té či té bytné sféry jsoucího), a (naopak) je-li zde náhodnost (v té či té bytné sféře jsoucího) uvnitř zákona (té či té bytné sféry jsoucího), a to jako jeho moment v protikladu k jinému jeho momentu, co tedy je tím jiným jeho momentem protikladným k ní jako jeho momentu? Co jiného než nutnost (v té či té bytné sféře jsoucího)?: není-li zde možné užít termín „zákon“ (té či té bytné sféry jsoucího), pak zde je možné užít jen termín „nutnost“ (v té či té bytné sféře jsoucího). Nic jiného než „nutnost“ (v té či té bytné sféře jsoucího) tu tedy není vhodným termínem, tj. termínem vhodným pro sféru esenciální determinace bytí – (mimo)lidsky – jsoucího, o niž tu základně jde (nikoli pro sféru existenciální sebedeterminace bytí lidsky jsoucího, o niž tu zásadně nejde).

23 – To znamená, že není správné, má-li např. J. Bartoš za to, že nutnost a náhodnost (bytí jsoucího) jsou dle Marxe jen konkrétní relací mezi zákonem (bytí jsoucího) a tím, co je mimo zákon (bytí jsoucího), ne však uvnitř zákona (bytí jsoucího). (Srov. J. Bartoš: Kategorie nahodilého v dějinách filosofického myšlení, IX [odst. 13, 29, 35], X [odst. 12, 13].) Jestliže však nutnost a náhodnost (bytí jsoucího)

jsou dle Marxe konkrétní relací uvnitř zákona (bytí jsoucího), pak to znamená, že také není správné, má-li J. Bartoš za to, že nutnost a náhodnost (bytí jsoucího) nejsou „párové kategorie“, neb „párové kategorie“ prý jsou náhodnost a zákon (bytí jsoucího). (Srov. J. Bartoš: Kategorie nahodilého v dějinách filosofického myšlení, XII [pozn. 9 {k odst. 27}, odst. 30-32].)

24 – Srov. Marx: Kapitál, díl III, kn. 3, č. 2, odd. 6, kap. 37 (č. 1, posl. odst.).

25 – Srov. Vl. Kyprý: K pojmu nutnosti a náhodnosti (bytí jsoucího) ve vztahu k vývoji pojmu zákona (bytí jsoucího) v klasické novověké filosofii; I. Pozdější klasická novověká filosofie (E-Logos 2012).

26 – Srov. Vl. Kyprý: Vývoj pojmu zákona (bytí jsoucího) v klasické novověké filosofii; III. Pozdější klasická novověká filosofie v politickoeconomické formě (E-Logos 1999), 3, posl. odst.

E-LOGOS

ELECTRONIC JOURNAL FOR PHILOSOPHY

Ročník/Year: 2011 (vychází průběžně/ published continuously)

Místo vydání/Place of edition: Praha

ISSN 1211-0442

Vydává/Publisher:

Vysoká škola ekonomická v Praze / University of Economics, Prague

nám. W. Churchilla 4

Czech Republic

130 67 Praha 3

IČ: 61384399

Web: <http://e-logos.vse.cz>

Redakce a technické informace/Editorial staff and technical information:

Miroslav Vacura

vacuram@vse.cz

Redakční rada/Board of editors:

Ladislav Benyovszky (FHS UK Praha, Czech Republic)

Ivan Blecha (FF UP Olomouc, Czech Republic)

Martin Hemelík (VŠP Jihlava, Czech Republic)

Angelo Marocco (Pontifical Athenaeum Regina Apostolorum, Rome, Italy)

Jozef Kelemen (FPF SU Opava, Czech Republic)

Daniel Kroupa (ZU Plzeň, Czech Republic)

Vladimír Kvasnička (FIIT STU Bratislava, Slovak Republic)

Jaroslav Novotný (FHS UK Praha, Czech Republic)

Jakub Novotný (VŠP Jihlava, Czech Republic)

Ján Pavlík (editor-in-chief) (VŠE Praha, Czech Republic)

Karel Pstružina (VŠE Praha, Czech Republic)

Miroslav Vacura (executive editor) (VŠE Praha, Czech Republic)